

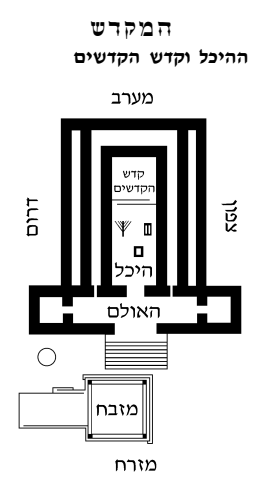

מסורת הש"ס
 א. ירושלמי שקלים פ"ו הי"ג. ברייתא דמלאכת המשכן פ"ח.
 ב. מנחות כט,א. ירושלמי שקלים פ"ו הי"ג. ילק"ש תורה שסט. ילק"ש ניד קפח.
 ג. ירושלמי שם. עין יומא נא,ב.

גרסות

דילמא לארכו דארונו הוה יתבי בכת"מ חסרות מלים אלה.
מסתגי להו בכתי"מ: מסתגי.
ונסעו הקהתים בכתי"מ: ונסעו **הקהתים נושאי המקדש** **והקימו את המשכן עד בואם.**
שלמה המלך בכתי"מ: שלמה.
מצינו ששולחן בכתי"מ: מצינו **שולחן.**
ויעש את המנרות הזהב עשר **כמשפט ויתן בהיכל חמשה** **מימי וחמשה משמאל** **במקרא: ויעש מנרות הזהב** **עשר כמשפטם ויתן בהיכל** **חמש מימין וחמש משמאל.**
נכה השולחן בכתי"מ: נכה **השולחן על ירך המשכן תימנה.**
ולא קשיא מר קא חשיב בית **קדשי הקדשים בכתי"מ: לא** **קשיא מר חשיב קדשי** **קדשים.**
מר לא קא חשיב בית קדשי **הקדשים בכתי"מ: ומר לא** **חשיב קדשי קדשים.**
צפון ודרום בכתי"מ: צפון **ודרום היו מונחין.**

הבדים היו דוחקין אל תוך הפרוכת, ובוטטין בפרוכת, ולא יוצאים מחוצה לה. והיו הבדים שבפרוכת דומין כמין שני דדי אשה שניכרת בליטתם דרך בגדיה, שכן נאמר בדימוי זה "צרו המור דודי לי בין שדי ילין" (שיר השירים א, ג). והרי שהיו הבדים מונחים לארכו של הבית. של הארון לפותיא [לרוחב] של הארון הוה יתבי [היו יושבים, מונחים]. דילמא [שמא] לארכו של הארון הוה יתבי [היו יושבים]. ואף הארון היה מונח לאורך המקדש ולא לרוחבו! אמר ר' יהודה: אי אפשר היה לעשות כן, שהרי רוחבו של הארון אמה וחצי, ואם היו הבדים נתונים לאורכו של הארון, נמצא ששני נושאי הארון שבצידו זה של הארון ושני נושאי שבצידו השני היו עומדים בין הבדים, לרוחבו של הארון – דבר שאינו אפשרי, שכן תרי גברי [שני אנשים] העומדים זה אחרי זה במקום שכל גודלו הוא אמתא ופלגא [אמה וחצי] לא מסתגי להו [אינם יכולים ללכת]. ואולם כאשר הבדים נתונים לרוחבו של הארון, נמצא ששני נושאי הארון שבכל צד היו עומדים בין הבדים לאורכו של הארון ברווח, שהרי אורכו אמתיים וחצי. ומסבירים: ומנא לן [ומנין לנן] שבארבעה אנשים הוה דרו להו [היו נושאים אותו]. את הארון? – דכתיב [שכן נאמר] בסדר נשיאת הארון על ידי בני קת "ונסעו הקהתים נושאי המקדש והקימו את המשכן עד בואם" (במדבר י, כא), ויש בפסוק זה פעמיים לשון רבים: האחד, "ונשאו הקהתים" – ללמד כי הם תרי [שנים] הנושאים את הארון, והשני, "נושאי המקדש" – ללמד נמי תרי [גם כן כי שנים] נושאים את הארון, שארבעה הם הנושאים את הארון.

דוחקין ובוטטין בפרוכת, ודומין כמין שני דדי אשה, שנאמר "צרו המור דודי לי בין שדי ילין". ומנלן דבדין לפותיא דארונו הוה יתבי? דילמא לארכו דארונו הוה יתבי! אמר רבי יהודה: תרי גברי באמתא ופלגא לא מסתגי להו. ומנא לן דבארבעה הוה דרו להו? – דכתיב "ונסעו הקהתים" – תרי, "נושאי המקדש" – נמי תרי.
א תנו רבנן: "עשרה שולחנות עשה שלמה המלך, שנאמר "ויעש שולחנות עשרה וינח בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאל", ואם תאמר: חמשה מימין הפתח וחמשה משמאל הפתח? אם כן מצינו ששולחן בדרום, והתורה אמרה "והשולחן תתן על צלע צפון"! אלא של משה באמצע, חמשה מימין וחמשה משמאל.
ב תנו רבנן: "עשר מנורות עשה שלמה, שנאמר: "ויעש את המנרות הזהב עשר כמשפט ויתן בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאל", ואם תאמר: חמשה מימין הפתח וחמשה משמאל הפתח? אם כן מצינו מנורה בצפון, והתורה אמרה "ואת המנורה נכח השולחן"! אלא של משה באמצע, חמשה מימין וחמשה משמאל.
ג תני חדא: מחצי בית ולפנים היו מונחין, ותני חדא: משליש הבית ולפנים היו מונחין! ולא קשיא: מר קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל, מר לא קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל.
ד תנו רבנן: ימרה ומערב היו מונחין, דברי רבי. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: צפון ודרום.

כמין שני דדי אשה – אלמא: נדים ממורח למערב קיימי, ראשן אחד למערב וראשן אחד למרחק נמוך הפתח. ושמע מינה: רוחנו של ארון – ממורח למערב, שהיא אורכו של בית. תרי גברי באמתא ופלגא – אי הוה נדים לארכו – לא היה צין נד לנד אלף אמה ומנחה. והקהתים שנים נושאי המשכן כשהיו רוצים לנטות, "עד בואם" – אלו נושאי הארון, ואם תאמר: – האי "מימין" ו"משמאל" לפתח קאמר. אם כן מצינו חמש שולחנות בדרום – שהפתח היה בצלמטע ההיכל צותל מזרחי, ומנאלא חמשה עשר שולחנות דרך כניסה – כולם נדרים. אלא של משה באמצע חמשה מימין ונדרים, וחמשה משמאלו – נדרים, וכולן נדרים. ולקמן מפרש היכי מנחי. תני חדא מחצי הבית ולפנים – מונחין כל השולחנות, ואין אחד מהן נחתי מן החיטון לנד הפתח. למר קא חשיב כו' – שההיכל ששים אמה ארכו, כדכתיב (מלכים א' ו) "והצית אשה נבה המלך שלמה לה" וגו'. ומאותן ששים היו עשרים נדביר, כדכתיב (שם) "ולפני הדביר עשרים אמה" וגו', וההיכל – ארבעים, כדכתיב (שם) "ארבעים צלמה היה הבית הוא ההיכל לפני". והשולחנות יושבים בעשרים אמה של היכל של כל הדביר. מאן דתני "משלש הבית" – חשיב כל הששים אמה של דביר ושל היכל, ומאן דתני "מחצי הבית ולפנים" – לא חשיב אלף היכל לדויה. מזרח ומערב מונחים – השולחנות, ראשן אחד למזרח וראשן אחד למערב, דהיינו אורכו לארכו של בית.

תוספות

דוחקין ובוטטין בפרוכת ודומין כמין שני דדי אשה – מעשה נס היה, דארונו באמצע קדשי הקדשים היה, ולכל צד היה עשר אמות, ומקום ארון אינו מן המדה, כדאיתא בפרק קמא דמגילה (י, ב). ואם כן אפילו למאן דאמר שהבדים נשמטים לצד אחד, היאך מגיעים עד הפרוכת? הא לא היה אורכו עשר! אלא על ידי נס האריכו הבדים, עד שהיו דוחקין ובוטטין. ונראין כשני דדי אשה, לחיבתן של ישראל.

מזרח ומערב מונחין – ומתניתין דתנן "אורכן לארכו של בית" – כרבי.

אין לומר כך, שהרי אם כך אתה אומר אם כן מצינו (מצאנו) איפוא השולחן (חמשת השולחנות משמאל לפתח) היה מונח בדרום ההיכל, ואילו התורה אמרה באשר למקומו של השולחן "והשולחן תתן על צלע צפון" (שמות כו, לה)! אלא הכוונה ב"מימין" ו"שמאל" להשמיענו כי שולחן הפנים של משה היה מונח באמצע חלקו הצפוני של ההיכל, ומעשרת השולחנות הנוספים שעשה שלמה, היו חמשה שולחנות מימין של שולחן משה, וחמשה האחרים היו משמאלו של שולחן משה, ואולם כולם היו בצפון ההיכל.

עוד תנו רבנן [שנו חכמים]: נוסף למנורת הזהב שעשה משה היו בבית המקדש עשר מנורות זהב שעשה שלמה, שכן נאמר בתיאור המקדש שעשה שלמה: "ויעש את מנורות הזהב עשר כמשפט ויתן בהיכל חמש מימין וחמש משמאל" (דברי הימים שם ז). וכדרך שהוסבר למעלה לענין השולחנות, כן גם לענין המנורות מסבירים: **אם תאמר שהכוונה שהיו חמשה מנורות עומדות מימין הפתח (ובצידו הצפוני של ההיכל), וחמשה מנורות משמאל הפתח (ובצידו הדרומי) של ההיכל** – אין לומר כך, שהרי אם כן אתה אומר מצינו איפוא שמנורה (חמש המנורות שמימין הפתח) עומדת בצפון ההיכל, ואילו התורה אמרה באשר למקומו של המנורה "ושמת את השולחן מחוץ לפרוכת ואת המנורה נכח השולחן על צלע המשכן והשולחן תתן על צלע צפון" (שמות שם), הרי שהמנורה נמצאת בצידו הדרומי של ההיכל ("צלע תימנה") מול השולחן הנמצא בצידו הצפוני של ההיכל ("צלע צפון")! אלא הכוונה ב"מימין" ו"שמאל" להשמיענו כי המנורה שעשה של משה היתה עומדת באמצע חלקו הדרומי של ההיכל, ומעשר המנורות הנוספות שעשה שלמה, היו חמשה עומדות מימין של שולחן משה, וחמשה האחרות היו עומדות משמאלו של מנורת משה, ואולם כולן בדרום ההיכל.

ועוד בענין עשרת השולחנות ועשר המנורות הנוספים שעשה שלמה. ועוד בענינים של אלה מובאות שתי ברייתות העוסקות בענין מקומם במקדש. **תני חדא [שנויה ברייתא אחת] האומרת כי השולחנות והמנורות הללו מחצי בית ולפנים** (בכחצי הפנימי, מכיוון מזרח למערב, של בית המקדש) **היו מונחין ותני חדא [ושנויה ברייתא אחת] האומרת כי משליש הבית ולפנים** (בשליש הפנימי של בית המקדש) **היו מונחין, והרי זו סתירה! ומתריצים: לא קשיא [אין זה קשה].** שאין הברייתות חלוקות ביניהן אלא בלשון, שכן מר [חכם זה] שבכתיבת האומרת של השולחנות והמנורות הללו היה משליש הבית ולפנים, **קא חשיב [הריהו מחשיב] את בית קדשי הקדשים** (שאורכו עשרים אמה, ממזרח למערב) **בהדי [יחד עם] ההיכל** (שאורכו ארבעים אמה, ממזרח למערב), ששניהם נקראים בלשוננו "בית". ונמצא איפוא שאורך שניהם ששים אמה, והשליש הפנימי הינו איפוא עשרים אמה הפנימיות של ההיכל. ואילו מר [חכם זה] שבכתיבת האומרת כי מקומם של השולחנות והמנורות הללו היה בחצי הבית ולפנים, **לא קא חשיב [אינו מחשיב] את בית קדשי הקדשים בהדי [יחד עם] ההיכל**, שאין נקרא בלשוננו "בית" אלא ההיכל, ומחציתו של ההיכל (שאורכו ארבעים אמה) הן עשרים אמה הפנימיות. ונמצא שלדעת שתי הברייתות היו השולחנות והמנורות הללו בעשרים אמה הללו.

ועוד בענין עשרת השולחנות שעשה שלמה בבית המקדש. **תנו רבנן [שנו חכמים] בכתיבת: כל השולחנות שעשה שלמה מכיוון מזרח וכלפי מערב היו מונחין, שהיה אורכם של השולחנות לאורכו של המקדש, ממזרח למערב, וכפי שהיה מונח השולחן במשכן. אלו דברי רבי. ר' אלעזר בר' שמעון אומר: כל השולחנות היו מונחים מכיוון צפון וכלפי דרום, שהיה אורכם של השולחנות לרוחבו של המקדש, מצפון לדרום.**

עיונים

דוחקין ובוטטין בפרוכת כתבו התוס' שמעשה נס היה זה, שהרי הארון היה נתון באמצע קודש הקדשים (אכן יש אומרים כי הארון היה עומד בסמוך לכותל מערבי, רש"ם ורמב"ם), ומכל צד היה מרחק עשר אמות עד לקיר, ומקומו של הארון עצמו לא היה נכלל במודיה, שנס היה שלא היה תופס מקום (מגילה י, ב). ומעתה, אף לשיטה הסבורה שהבדים היו נשמטים לצד אחד, כיצד הגיעו הבדים עד לפרוכת ואף דחקו בה, והרי לא היה אורכם אלא עשר אמות? אלא שבנס האריכו הבדים והגיעו עד לפרוכת, והיו דוחקים בה כלפי חוץ להראות חיבתם של ישראל. והוסיפו אחרונים שכן היה במשכן, בפרוכת שנועדה להבדיל בין הקודש לקודש הקדשים (שמות כו, ל). וכן היה אף במקדש הראשון, שהיה זה בנין של קבע, ובמקומו של הפרוכת בנה "אמה טרקטין" שהוא כותל המפריד בין הקודש לקודש הקדשים, ובכותל זה היו דלתות (מלכים א, ו, לא) ובהן היתה גם פרוכת (דברי הימים ב ג, יד). ומעתה, אף כאשר היו פותחים את הדלתות, היו הבדים בולטים דרך הפרוכת, והיה זה איפוא נס כפול (אג"מ).

תנו רבנן באמתא ופלגא לא מסתגי להו תהו אחרונים מנין לנו הנחה זו הנראית כדבר המובן מאליו שנושאי הארון נושאים אותו כשהם בין שני הבדים, ולא כשהם מחוצה להם (או כאשר אחד מהם עומד בחוץ). ויש שנשאר בשאלה ("וצריך ישוב. מנחה טהורה). ויש שאמרו כי כך ידעו בקבלה, שדרך הנשיאה היא מבפנים (שפי"א). ועוד הוסיפו כי דרך הנושאים היא להחליף תוך כדי נשיאה מכתף אחת לכתף האחרת. ומעתה, אם היה מקום בין הבדים לנשיאה, יכול הנושא שמצד ימין העומד מחוץ לבדים (נשאו עד כה את הארון על כתפו השמאלית) לעבור אל בין הבדים ולשאת את הארון עתה על כתפו הימנית (ובדומה לכך, זה הנושא מצד שמאל של הארון, שיכול לעבור אל בין הבדים, ולהחליף מכתף ימין לכתף שמאל). ואולם אם בין הבדים לא היה מקום לנשיאת הארון, היתה זו איפוא נשיאה שלא בהחלפת כתף, ושלא כדרכה (חידושי בתרא).

מנא לן דבארבעה הוה דרו להו שהרי אפשר שהארון יינשא על ידי שנים בלבד, ובאופן שבכל צד של הארון, בין שני בדים, יהיה אדם אחד נושא אותו, כשהוא מטעין על שתי כתפיו ומבאן ומבאן את שני הבדים (רבינו גרשום). ויש שתהו על הצעה זו, שהרי לשם כך נדרש שיהא רוחב כתפיהם של הנושאים את הארון אמה וחצי, והרי למדנו כי מקומו של אדם הוא אמה (סוכה ח"א)! והשיבו כי היו הקהתים נושאי הארון, כבני דור המדבר, גדולים ביותר, והיה רוחב כתפיהם כפי מידה זו (איזהו מקומן).

עשרה שולחנות עשה שלמה המלך שאלו המפרשים: כיצד זה עמד שלמה והוסף על הציווי שנאמר למשה בדבר עשיית שולחן אחד, והרי אין להוסיף ואין לגרוע מן המצוה! והסבירו שהיו הדברים קבלה בידם. וראיה לדבר, שכן נאמר במנורה "תיעשה", ובתוספת ייר – ללמד על שתיעשה בבית המקדש עשר מנורות. ובדומה לכך גם השולחן שכן המספר עשרה הריהו רשום בכל כלי המשכן (פי' רבינו בחיי ע"ה"ח).

ובשאלה אם אף בבית המקדש השני היו עשרה שולחנות בנוסף לשולחן משה, נחלקו ראשונים. יש שאמרו שלא היו עשרה שולחנות אלא במקדש ראשון ולא במקדש שני (ריב"ן שקלים). ואחרונים הסבירו בטעם ההבדל ביניהם, שבמקדש הראשון היה גילוי שכינה, מה שאין כן בשני (שח"ח חכמה). אכן ממסכת יומא (נא,א) עולה שאף במקדש השני היו עשרה שולחנות, ויש שכתבו שחלוקות בכך משניות (תוס' ר"ד שם).

ואת המנורה נכח השולחן הסבירו אחרונים שכל עיקר קביעתו של מקום המנורה הינו בהתאם למקומו של השולחן, שכן הגדרת מקומו של המנורה הוא שתהיה מול השולחן, ומשום כך, היה צורך לאחר הקמת המשכן להציב בתחילה את השולחן במקומו, ורק לאחר מכן להציב נכחו את המנורה (גר"ז הלוי בשם הגרי"ח).

מה מנורה מזרח ומערב — השלשה קנים נמזרח והשלשה נמערב. מדכתיב בנר מערבי לפני ה' — דכתיב (ויקרא כד) "יערוך אותו אהרן וגו' לפני ה'", דמשמע: אותו לפני ה', ואין אחר לפני ה', אלמלא: מד הוא דהוי מערב ללד בית קדשי הקדשים. אלמלא: מזרח ומערב מונחים, והחילוק של כל מערב קרי ליה "נר מערבי". דאי נלפון — אישכח דכולהו פי הפתילות שוות למערב.

מה ארון צפון ודרום — אורכו לרוחבו של בית, כדאמרינן לעיל "וכן היה מונח, וכן היו בניו מונחין". חוץ מחוץ — מנורה ושולחן — שניהם נהיכל. והכתיב אותו — דמשמע: אחד לפני ה', ומו לא? מצדד להו אצדודי — לעולם לפון ודרום מנח, ואפילו הכי ליכא אלא חד כלפי מערב, והיינו אלמנעי. שפי הפתילה כלפי מערב, ושאר הפתילות מזודדות פיהן כלפי האלמנעי. שלשה של כל לפון מזודדות כלפי דרום, ושלשה של כל דרום מזודדות כלפי צפון.

אל מול פני המנורה — אלמנעי עומד על גופה של מנורה, והשאר — על הקנים. ומשמע קרא: ארון של הקנים מזודדות כלפי אולם של מערב. מכאן שאמצעי משוכח — לגבי שלש שקורין נספר תורה בשני ובחמישי, ואמרינן נספכת מנגילה (כ"א, 3): אין פוחתין מעשרה פסוקים. וקאמר רבי נתן דאלמנעי משוכח, וקורא ארבעה, והשאר שלשה שלשה. היינו דיתבי עשרה — עשר שולחנות נעשרים, כדאמרינן לעיל: ממתי היתב ולפנים מונחים. וקסלקא דעמך: ראשו של זה נלד ראשו של זה קיימי, ואיכא למימר: אף על גב דאי אפשר שישבו עשר שולחנות של עשרים אמה נעשרים אמה מזומנמות, שלל ילאו קלת מוך לעשרים אמות הפנימיות — איכא למימר: לא דק כולי האי הא דקמתי לעיל "ממתי היתב ולפנים". אלא למאן דאמר צפון ודרום — דהיינו, לרוחבו של היכל — והלא רוחבו אינו אלא עשרים, ועשרה שולחנות של עשרים אמה נעשרים אמה היכי יתבי? הא אי אפשר ללמנע שלל יאה ריוח מועט בין שולחן לשולחן ותו — אי נמי מזו יתבי, נמנע שמילאו את כל רוחב ההיכל, וכהניס ציוס הכפורים היכי עיילי לפני ולפנים? אי נמי: בכל שנת נכנסין ארבעה כהנים, כדקמתי נמתניתין, שנים לטובל שני סדרים הישנים, ושנים לסדר שני הסדרים החדשים. ועומדים אלו כנגד אלו, טפחו של נוטל נלד טפחו של מסדר. ואי כל רוחב ההיכל מלא, היכי אזלי כהנים בחזקתן צדיק גיסא דשולחנות? ותו מצינו חמשה שולחנות בדרום — וקרא כתיב (שמות כו): "על ללע לפון!" ותו שולחן דמשה — דלמנן לעיל: נלמנע מונח, היכי מונח? ולמאן דאמר נמי מזרח ומערב שולחן דמשה היכא מנח — אישכח דימתי הך שלחן כולו נעשרים אמות חילוניות. והשפא מתרן לכולהו פירכי: מי סברת בחד דרא הווי יתבי — כולהו עשר — ראשה של זו נלד ראשה של זו. בתרי דרי הווי יתבי — חמשה מינייהו — ראשה של זו נלד ראשה של זו, ושל משה אלנן לפנייה, ולא נשורמן. ושורה אחרת של חמשה — אלל אומה של משה ולא נשורמן. ואומה חמשה — ראשה של זו נלד ראשה של זו.

תוספות

מדכתיב בנר מערבי לפני ה' — נר שני של שתי מזרחיות קרי "נר מערבי", כדפרישתי בפרק "כל קרבנותי" (לעיל פ"ב דיבור המתחיל "ממנחה"). ומתניתין דתמיד (פרק ג משנה ט) דמצא שתי מזרחיות דולקות — כרבי, דאמר: מזרח ומערב מונחין. דלמאן דאמר: צפון ודרום מונחין — אין שייך "מזרחיות".

שאמצעי משוכח — פירש בקונטרס: לענין שלשה שקוראין בתורה, דאין פוחתין מעשרה פסוקים, ואמצעי שקורא ארבעה — משוכח. ועל זה מיייתי הך ברייתא התם בפרק ג דמגילה (כ"א, ב). אבל [קשה]: דמיייתי [נמי] שאר ברייתות דראשון ואחרון משוכחים: לכך נראה: דהך [דכ"א] מיתניא לגבי שלשה המהלכים בדרך, דגדול באמצע, כדאמר בפרק "יאמר להם הממונה" (יומא לז, א). ובמגילה (כ"א, ב) מיייתי לה, משום דכיון דמשוכח לשאר דברים, טוב שיקרא ארבעה פסוקים.

תרי דרי הווי — ומיתרצי השתא כולהו פירכי. דלמאן דאמר: צפון ודרום, אף על גב דכי היבין

כי שורה אחת של שולחנות היתה, שכולם היו עומדים זה אחר זה! לא כך היה השולחנות (ובכללם שולחנו של משה) בחציו הפנימי של ההיכל, ורווח לכהנים להיכנס בנייהם אל בית קודש הקדשים. אלא לשיתתי היו עומדים בין צפון לדרום.

ומסבירים: מאי טעמא [מה הטעם]. מקור השיטה של רבי שהיו השולחנות עומדים בין מזרח למערב? גמר [למד] דבר זה מהשוואת השולחנות למנורה: מה המנורה עומדת בין מזרח ומערב, אף הני נמי [אלה גם כן, השולחנות] עומדים בין מזרח ומערב. ושואלים: ומנורה גופה מנלן [נעצמה מנין לנו] שכך היא עומדת? מדכתיב [מה שנאמר] בנר המערבי שבמנורה "מחוץ לפירות העדות באוהל מועד יערוך אותו אהרן מערב עד בוקר לפני ה' תמיד חוקת עולם לדורותיכם" (ויקרא כד, ג), ומן ההדגשה בנר זה כי הוא הנמצא "לפני ה'" (הקרוב ביותר לבית קודש הקדשים) — מכלל דכולהו [מכאן נסיק שכולם]. שאר הנרות שבמנורה [אינם] נחשבים "לפני ה'" ביחס לנו המערבי. והרי זה בודאי משום שהמנורה עומדת בהיכל בין מזרח למערב, והנר היותר מערבי שבה ("נר מערבי"), קרוב יותר לבית קודש הקדשים. ובודאי כך הוא, שכן אי סלקא דעתך [אם עולה על דעתך] לומר שהמנורה היתה עומדת בין צפון ודרום, אם כן נמצא כי כולהו נמי [כולם, כל נרות המנורה, גם כן] בשווה "לפני ה'" נינהו [הם] עומדים, ולא נבדל הנר המערבי בכך משאר הנרות. ור' אלעזר בר' שמעון מאי טעמא [מה הטעם, המקור לשיטתו] שהיו השולחנות עומדים בין צפון לדרום? גמר [למד] דבר זה מהשוואת השולחנות לארון: מה הארון מונח בין צפון ודרום, אף הני נמי [אלה גם כן] עומדים בין צפון ודרום. ושואלים: ורבי נמי ליגמר [גם כן שילמד] את דין השולחנות מארון? ומשיבים: הוא סבור שדיןן [למדים בהיקש] דינו של כלי מקדש הנמצא בהיכל מחוץ לקודש הקדשים (כשולחנות), מכלי מקדש הנמצא אף הוא מחוץ לקודש הקדשים (כמנורה), ואין דנין דינו של כלי מקדש הנמצא מחוץ לקודש הקדשים (כשולחנות) מכלי מקדש הנמצא בפנים קודש הקדשים (כארון). ומצד שני שואלים: ור' אלעזר בר' שמעון ליגמר [גמר] את דין השולחנות ממנורה, כדרך שלמד רבי, ומדוע מעדיף הוא ללמוד את דינם מארון? ומשיבים: אמר [יכול לומר] לך ר' אלעזר בר' שמעון בתשובה לשאלה זו כי אף המנורה גופה [נעצמה] בין צפון ודרום הוה מנחה [היתה מונחת], וכדרך שהיה הארון מונח. ומקשים על כך: אלא הכתיב [הרי נאמר] בנר המערבי שבמנורה "יערוך אותו אהרן ובניו לפני ה'", והרי זה מלמד שהוא בלבד הקרוב לקודש הקדשים, ואין זה אפשרי אלא כאשר המנורה עומדת למערב! ומשיבים: לדעת ר' אלעזר בר' שמעון, אף שהמנורה עומדת מצפון לדרום, עדיין הנר המערבי שבה הוא שהיה מופנה לקודש הקדשים, שכן הכהן המדליק את המנורה היה מצדד להו אצדודי [מפנה אותם. את נרות המנורה לצדדים שונים]. ואת הנר המערבי היה מפנה כלפי קודש הקדשים. דתניא [שכן שנויה ברייתא] על האמור במצות הדלקת המנורה "בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות" (במדבר ה, ב) — מלמד שהיו מצדדין שאר הנרות שבמנורה את פניהם כלפי נר אמצעי, שהנרות שמצדדין של הנר האמצעי היו פונים לעברו. אמר ר' נתן: מכאן למדים שהנר האמצעי הוא המשוכח. ודנים בשיטת הללו ביחס לדרך העמדת השולחנות. בשלמא למאן דאמר [נניח לשיטת זה שאומר, רבין] כי השולחנות היו מונחים בין מזרח ומערב — היינו דהווי יתבי [והווי, מובן הוא איך שהיו ישובים. מנחתים] עשרה שולחנות במקום שאורכו הוא עשרים אמות, שהרי אורכו של כל שולחן הוא שתי אמות. אלא למאן דאמר [לשיטת זה שאומר, ר' אלעזר בר' שמעון] כי השולחנות עומדים בין צפון ודרום — תמוה הוא: עשרה שולחנות, שאורכם הכולל הוא מעט יותר מעשרים אמה בתוך עשרים אמה מדוייקות (שהוא רוחב ההיכל, שמצפון לדרום) היכי הווי יתבי [איך היו ישובים. מנחתים] ותו [ונעמד] קשה לשיטה זו: הכהנים הגדולים, הנכנסים לקודש הקדשים ביום הכיפורים, היכי הווי עיילי [איך היו נכנסים] אל קודש הקדשים דרך ההיכל, אם כל רוחבו של ההיכל היה חסום על ידי עשרת השולחנות הללו? ותו [ונעמד] קשה לשיטה זו, שלפיה מצינו (מצאנו) שהיו חמשה שולחנות מבין העשרה עומדים בצד דרום של ההיכל, והרי הורתה התורה (כמבא למעלה) כי מקום השולחנות הוא בצפון ההיכל ולא בדרומו! ותו [ונעמד] קשה: לשיטה זו הסבורה שעשרת השולחנות הללו שעשה שלמה מילאו את כל רוחב ההיכל, השלחן שעשה משה היכא מנח ליה [היכן היה מניח אותן] ורחבים את דברי המקשה: וליטעמיך [ולטעמך]. לשיטתך, המקשה על האומר שבין צפון לדרום היו מונחים השולחנות, והרי אף למאן דאמר [לשיטת זה שאומר] שבין מזרח ומערב היו מונחים השולחנות נמי [גם כן] יש לשאול: השלחן שעשה משה היכא הוה מנח ליה [היכן היה מניח אותן]. שהרי עשרת השולחנות העומדים לאורך המקדש תפסו עשרים אמה לעצמם, שהוא כל חציו הפנימי של ההיכל, והיכן היה מקומו של שולחן משה, שעמד באמצעם של עשרת השולחנות? אלא על כורחך יש לומר, מי סברת חד דרא הוה [האם סבור אתה] ששורה אחת של שולחנות היתה, שכולם היו עומדים זה אחר זה! לא כך היה השולחנות (ובכללם שולחנו של משה) בחציו הפנימי של ההיכל, ורווח לכהנים להיכנס בנייהם אל בית קודש הקדשים. אלא לשיתתי היו עומדים בין צפון לדרום.

מסורת הש"ס
ד. מגילה כ"א, ב. ספרי זוטא במדבר ח, ב. ילק"ש תורה תשיט.
ה. מגילה שם (ר' יוחנן). ספרי שם. ברייתא דמלאכת המשכן פי"י. ילק"ש תורה שם.

גרסות
אף הני נמי בכתי"מ: אף הני.
יערך אותו [אהרן וגו'] בכתי"מ חסרות מלים אלה.
נר אמצעי בכתי"מ: נר מערבי.
מזרח ומערב בכתי"מ: מזרח ומערב היו מונחים.
צפון ודרום בכתי"מ: צפון ודרום היו מונחים.
חמשה שולחנות בדרום בכתי"מ: שלחן בדרום.
מנח ליה וליטעמיך למאן דאמר מזרח ומערב נמי בכתי"מ: הוה מונח ולמ"ד נמי מזרח ומערב הוה מונח.
אלא מי סברת חד דרא הוה בכתי"מ: מי סברת חד דרא הוה.

משה, ושולחן זה היה בדרום — מכל מקום גם השולחנות הללו צריכים להיות בדרום, שכן צריכים הם להיות שולחנות הראויים לסידור לחם הפנים עליהם (תריי יומא, טה"ק).

אורה ההלכה

ארון צפון ודרום הארון היה מונח במקדש כשאוּרכו לרוחב המקדש, מצפון לדרום. כברייתא. (רמב"ם ספר עבודה הלכות בית הבחירה פ"ג הי"ב).
מנורה גופה צפון ודרום הוה מנחה נרות המנורה היו מונחים במקדש כנגד רוחב הבית בין הצפון ובין הדרום. וראה ראב"ד וכו"מ. (רמב"ם שם).
שהיו מצדדין פניהם כלפי נר אמצעי ששת הנרות הקבועים בששת הקנים היוצאים מן המנורה כולם פניהם לנר האמצעי שעל קני המנורה. כברייתא. (רמב"ם שם ה"ח).

עיונים
דמצדד להו אצדודי... מלמד שהיו מצדדין פניהם כלפי נר אמצעי. שלא היו פיות הנרות פונים לגמרי הצידה, לכיוון הנר האמצעי, אלא היו מצדדיים ופונים לכיוון מערב ונטיים קצת לכיוון הנר האמצעי (שירת ריב"ש). ובכך מוסברת דרשת חכמים המתישבת עם פשוטו של מקרא האומר "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות", כלומר: אל כותל מערבי, שהוא הכותל שנכח פני המנורה כולה יאירו כל שבעת הנרות, ולא רק ששה מהם (יוס"ד).
אלא למאן דאמר צפון ודרום עשרה בעשרים היכי הווי יתבי הקשו אחרונים: והלא אפשר שסבור ר' אלעזר בר' שמעון כדעת ר' יהודה (לעיל ז"א), האומר שאמת בנין היא בת ששה טפחים ואילו אמת כלים (ובכללם אף השולחנות) היא בת חמישה טפחים. ומעתה, נותרו להם עשרים טפחים, שהם ארבע אמות, ויש מקום להניחם! והשיבו כי אין זו השאלה בעיקרה, שהרי ניתן לתרצה, ועיקר השאלה היא שמצינו שולחן בדרום (עול"ש).
מצינו חמשה שולחנות בדרום שאף שלא היו מסדרים את לחם הפנים כי אם על שולחנו של